

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14, p. 73-84

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11747>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİ ÖZ-YETERLİLİK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Emin KAYSERİLİ - Meral COŞKUN** - Kerem COŞKUN****

ÖZET

Bu çalışma, görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretimi öz-yeterliliğini ölçmede geçerli ve güvenilir sonuçlar verebilecek ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretim performanslarını mesleki bilgilerinin yanı sıra duyuşsal ve motivasyonel süreçler de etkiler. Bu duyuşsal ve motivasyonel süreçlerden bir tanesi de öz-yeterlilik. Öz-yeterlilik, bireyin gelecekte belli bir iş veya görevde ne kadar iyi performans sergileyebileceğine ilişkin öz-algılaması, öz-inancı olarak tanımlanabilir. Çalışma örneklemini uygun örneklem yolu ile ulaşılabilen 212 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin faktör yapısı ve sayısını belirlemek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış ve üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Birinci faktör Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere Yönelik Öz-Yeterlilik, ikinci faktör Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik, üçüncü faktör ise Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik olarak adlandırılmıştır. Üç faktörlü yapının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen üç faktörlü yapının model uyumunu tespit etmek amacıyla DFA yapılmıştır. DFA sonucunda elde edilen üç faktörlü yapının kabul edilebilir düzeyde model uyumuna sahip olduğunu göstermiştir (CFI= .97, GFI= .90, TLI=.96, NNFI=.94, IFI=.97, RMSEA= .07). Güvenirlilik analizi iç tutarlılık katsayısına bağlı olarak yapılmış Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterliliğini geçerli ve güvenilir olarak ölçebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz-Yeterlilik, görsel sanatlar öğretmeni, ölçek geliştirme, faktör analizi

* Doç. M. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

** Öğr. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin Meslek Yüksekokulu

*** Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi, El-mek: keremcoskun@artvin.edu.tr

FINE ARTS TEACHING SELF-EFFICACY SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

ABSTRACT

Purpose of the present study is to develop an instrument which will produce valid and reliable results in measuring self-efficacy of fine arts teachers. Affective and motivational processes influence performance of fine arts teachers as much as professional knowledge of the fine arts teacher. Self-efficacy is one of those processes. Self-efficacy is described as self-perceptions or self-beliefs on how well the individual will perform the specif task or work. Sample of the study consist of 212 fine arts teachers. Exploratory Factor Analysis (EFA) was conducted to determine how many factors the Fine Art Teaching Self-Efficacy Scale includes and construct with three factors was revealed. Those factors were named as Self-Efficacy for Preparatory and Practical Process, Self-Efficacy on Instructional Process, Self-Efficacy for Diversity. Overall Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale was determined as .93. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was carried out in order to examine how well the construct with three factors fit into the data. Results of the CFA indicated that the construct with three factors fits into the data moderately (CFI= .97, GFI= .90, TLI=.96, NNFI=.94, IFI=.97, RMSEA=.07). Reliability analysis was conducted through internal consistency coefficient. As a result of the reliability analysis Cronbach Alpha coefficient of the Fine Art Teaching Self-Efficacy Scale was found as .93. Based on results of the study it was concluded that Fine Art Teaching Self-Efficacy Scale can measure validly and reliably self-efficacy of fine art teachers.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

There are several variables that influence teachers to teach efficiently. Self-efficacy is one of those variables. Self-efficacy is described as self-beliefs about how well individual behaves and performs necessary way of behaviour in dealing with a problem (Bandura, 1999).

Self-efficacy has three components. Those are cognitive motivational, and affective components. Cognitive component is about positive or negative scenario in brain. Individuals with low level of the self-efficacy simulate such pessimistic results in their brains that they have a lack of coping with external demands (Bandura, 1993; 1999).

Motivational component explains motivation of individuals to fulfil a task. Self-efficacy influence how humans get ready for a specific task, are determined and decisive in coping with difficulties (Bandura, 1982; 1993; 1999; 2000).

Affective component of the self-efficacy is about experience of stress, exaggeration of problems and difficulties. Individuals with low level of self-efficacy experience more stress and are vulnerable to exaggerate difficulties and task. Therefore, they are more open to failure (Bandura, 1982).

Self-efficacy develops from four major sources: performance accomplishments, vicarious experience, verbal persuasions, and

Turkish Studies

physiological states. Performance accomplishment is the most effective source in deriving personal self-efficacy. Performance accomplishment is referred as direct experience of success. While accomplishments positively influence the self-efficacy, failures have negative impact on the self-efficacy (Bandura, 1972; 1999).

Vicarious experience is the second way of developing self-efficacy. Social models provide behavioural and logical information on how to behave and think on a problem. Successful observed social model raises level of self-efficacy whereas failure of observed social models diminishes level of the self-efficacy.

Social persuasion is another source in development of the self-efficacy. Level of self-efficacy of a person, who is persuaded to do a task, increases (Bandura, 1972; 1999; 2002).

Physiological state is the last source of self-efficacy. Positive moods sustain level of the self-efficacy (Bandura, 1972; 1999; 2002).

Self-efficacy has key roles in performing necessarily, coping with external demands and problems (Bandura, 2002). Teacher self-efficacy is one of the scope influenced personal self-beliefs such as self-concept, self-efficacy. Successful instructional application, vicarious experience through other teachers as social model, social persuasion from parents, students, school principals and other colleagues make substantial contributions in forming better teacher self-efficacy (Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy & Hoy, 1998).

Based on theoretical background of the self-efficacy it can be concluded that fine arts teachers with better self-efficacy can take students interest, needs, and talents into consideration, effectively cope with teacher burnout, stress, anxiety, spend most of the time on instructional activities rather than behavioural discipline.

Method

The present study aims to develop an instrument reliably and validly measuring fine arts teachers' self-efficacy. Therefore, it was designed in survey research, one of the quantitative research traditions.

Listing all fine arts teachers and random assignment of the fine arts teachers in the research population are so impossible that convenience sampling was used and 212 fine arts teachers were included into the research sample.

Instrument was developed within six steps as literature review, constituting item pool, expert investigation, exploratory factor analysis (EFA), confirmatory factor analysis (CFA), reliability analysis.

Relevant literature (Bandura, 1982, 1986, 19993, 1999, 2000, 2002; Gibson ve Myron, 1984; Guskey, 1988; Ross, 1992; Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy ve Hoy, 1998) were scrutinized in order to write items related to theoretical background of the self-efficacy.

Based on the literature review, 36 items were developed and item pool was composed. 36 items were inserted into 5 likert grade and each likert was divided into two sections. As a result, draft of the scale appeared.

Draft of the scale was investigated in terms of clarity, relationship with self-efficacy, fine arts teachers' responsibility by 7 experts on self-

Turkish Studies

efficacy, fine arts teachers, assessment and measurement, and Turkish Language. 5 items were decided to be discarded from the draft of the scale as a result of the expert review.

Findings

Before the Exploratory factor analysis (EFA), 17th and 18th items were removed from the analysis due to the low corrected item total correlation. EFA was conducted to determine how many factors the scale includes. 7th, 9th, 10th, 12th, 13th, 14th, 25th, 28th, 29th, 31st items were discarded from EFA because those items were observed to have cross-loadings. EFA results indicated that the scale consists of three factors. The Factors were named as Self-Efficacy for Preparatory and Practical Process, Self-Efficacy for Instructional Process, and Self-Efficacy for Diversity. Besides construct with three factors explains 72 % of total variance.

After EFA, confirmatory factor analysis (CFA) was carried out determining model fit of the construct with three factors. 2nd, 5th, 15th, 16th, 21st, 22nd, 27th items were removed the scale due to the excessive factor loadings. Result of the CFA indicated that the construct with three factors has good model fit (RMSEA= .07, CFI= .97; GFI= .90; TLI= .96; NNFI= .94; IFI= .97) (Jöreskog & Sörbom, 1993; Kline, 2011).

Reliability analysis was conducted through internal consistency coefficient. Overall Fine Art Teaching Self-Efficacy Scale's Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found as .93. Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the first factor was found as .90; the second factor's Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found as .81, third factor's Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found as .83.

Discussion and Conclusion

Based on the results it was concluded that the Fine Arts Teaching Self-Efficacy Scale can generate valid and reliable results in measuring fine arts teachers' self-efficacy. In the relevant literature there large body of the self-efficacy scales for different purposes. However, the Fine Arts Teaching Self-Efficacy Scale was developed in the present study for only fine arts teachers.

Maximums point from the Scale is 110 points while the least point is 11. Higher points from the Scale indicate better fine art teaching self-efficacy, whereas lower prove lower level of fine arts teaching self-efficacy.

Keywords: Self-efficacy, fine arts teacher, scale development, factor analysis.

GİRİŞ

Formel eğitim sürecinden bireyin, bilişsel, duyuşsal ve motor becerilerini geliştirmesi, bireyin topluma uyumunu sağlaması, estetik beğeni ve becerilerini geliştirmesi beklenir. Formel eğitim süreci okul, öğrenci, aile, öğretim programı, öğretmen bileşenlerinden oluşur.

Öğretim sürecinin en önemli bileşenlerinden birisi de öğretmendir. Öğretmenden bu süreçte planlama, sınıf içi öğretim etkinliklerini tasarlama, uygun öğretim yöntem ve stratejilerini kullanma, kazanımların öğretilip öğretilmediğinin belirlemek amacıyla ölçme-değerlendirme çalışmaları tasarlama, öğrenci gelişimini takip izleme, etkili sınıf yönetimi gerçekleştirme gibi bir takım görevleri yerine getirmesi beklenmektedir.

Turkish Studies

Öğretmenin bu görevleri yerine getirmesinde bilişsel, motivasyonel ve duyuşsal süreçler etkilidir. Bilişsel, motivasyonel ve duyuşsal süreçlerden birisi de öz-yeterlilik. Sosyal-bilişsel öğrenme kuramına bağlı olarak geliştirilen öz-yeterlilik bireyin gelecekteki iş ve muhtemel durumlarda gerekli davranış performansını ne kadar iyi sergileyebileceğine ilişkin kişisel yargısı olarak tanımlanabilir (Bandura, 1982). Bir başka anlatımla öz-yeterlilik, hedeflenen ve istenen sonuçlara ulaşabilmek için bireyin bilgi ve becerilerini ne derece davranışlarına yansıtabileceğine ilişkin öz-inancı olarak ifade edilebilir (Akçıl ve Oğuz, 2015; Arseven, 2016). Bu tanıma bağlı olarak öz-yeterlilik bireyin nasıl davranış sergileyebileceğini düşünce ve duygusal süreçlerinin ne yönde cereyan edeceğini belirleyebilecek niteliğe sahip olduğu söylenebilir (Bandura, 1999).

Öz-yeterlilik bilişsel, motivasyonel ve duyuşsal olmak üzere üç boyuta sahiptir. Öz-yeterliliğin bilişsel boyutu, bireyin iyimser ve kötümser olası senaryoları kafasında canlandırması ile ilgilidir. Öz-yeterlilik inanç düzeyi düşük olan bireyler, çevresel taleplerle başa çıkmada olumsuz senaryolara daha fazla odaklanmakta ve bunun sonucunda zihinsel becerileri olumsuz olarak etkilenmekte ve hata yapmaya daha açık hale gelmektedirler. Buna karşın öz-yeterlilik algı düzeyi yüksek bireyler çevresel taleplerle başa çıkmada zihinde olumlu senaryoları canlandırmakta, başarı beklentisini optimum olarak yüksek tutmakta ve sonuç olarak gerekli davranış performanslarını sergileyebilmektedir (Bandura, 1993; 1999).

Öz-yeterliliğin ikinci boyutu motivasyonel süreçler ile ilgilidir. Öz-yeterlilik algısı bireyin belli bir iş veya göreve motive olmasında önemli rol oynar. Öz-yeterlilik algısı bireyin hangi iş veya görevlere yöneleceğini, bu iş ve görevlerde hazırlıklı olmasında, zorluk ve engeller karşısında azim ve kararlı olmasında, gayret göstermesinde, başarısızlık durumunda ne yönde tepki vereceğinin belirlenmesinde önemli işlevlere sahiptir (Bandura, 1982; 1993; 1999; 2000).

Öz-yeterlilik algısının üçüncü boyutu duyuşsal süreçler ile ilgilidir. Öz-yeterlilik algılaması düşük olan birey, başarılı olmayacağını düşündüğü için olası zorluk ve engelleri gözünde büyütür, stres düzeyi yüksek olur. Bunun sonucunda ise birey istenen davranış performansını sergileyemez (Bandura, 1982).

Öz-yeterlilik dört kaynaktan gelişir. Bu kaynaklar doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sosyal ikna ve psikolojik durumdur. Öz-yeterlilik düzeyinin artırılmasında en etkili faktör bireyin doğrudan yaşantılar yolu ile geçirdiği deneyimlerdir. Bunun tam aksine doğrudan yaşantılar yolu ile elde edilen başarısızlıklar ise öz-yeterlilik algısı üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Bandura, 1972; 1999).

Öz-yeterliliğin gelişiminde ikinci yol ise sosyal modellerden elde edilen dolaylı yaşantılardır. Sosyal modeller gözleyen kişiye davranışsal ve düşünsel açıdan bilgi aktarır, güçlük ve zorlukları aşabilmesine ilişkin nasıl davranması ve düşünmesi gerektiğini gösterir. Gözlemlenen sosyal modelin başarılı oluşu, öz-yeterliliği artırırken, başarısızlığı ise öz-yeterliliği olumsuz olarak etkiler (Bandura, 1972; 1999; 2000).

Sosyal ikna öz-yeterliliği oluşturan üçüncü süreçtir. Sözel yollarla bir iş veya görevi yapabilecek gerekli yeterliliklere sahip olduğuna ikna edilen bireyin öz-yeterliliği gelişir (Bandura, 1999; 2002).

Öz-yeterliliğin kuramsal temel ve değerlendirilmesine bağlı olarak bireyin meslek hayatında gerekli performansı sergilemesinde, zorluk ve stresle etkili şekilde başa çıkabilmesinde önemli işlevlere sahip olduğu yorumu yapılabilir (Bandura, 2002).

Öz-yeterliliğin mesleki ve akademik gelişimi etkilediği alanlardan birisi de “*öğretmen öz-yeterliliği*”dir. Öğretmen öz-yeterliliğinin geliştirilmesinde öğretmenin yapmış olduğu öğretim uygulamaları sonucunda ulaşılmış olduğu başarı çok önemli rol oynar. Öğretmenin planladığı öğretim etkinlikleri sonucunda elde ettiği başarı, öğretmenin kendini yeterli hissetmesini sağlayabilir. Düşük

öğretmen öz-yeterliliğine sahip öğretmenler öğrencilere yönelik olumsuz bakış açısına sahiptirler ve tasarladıkları öğretim aktiviteleri yolu ile gerekli başarıyı sağlayamayacağını düşünür.

Öğretmenlerde öz-yeterliliğin gelişimini etkileyen bir başka faktör ise dolaylı yaşantılardır. Dolaylı yaşantılarda bir başka meslektaşını gözlemlene söz konusudur. Bir öğretmenin öğretim uygulamalarında başarılı olduğunun gözlemlenmesi öğretmen öz-yeterliliğini olumlu yönde etkiler (Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy ve Hoy, 1998).

Sosyal ikna, öğretmen öz-yeterliliğinin oluşturulmasında ve geliştirmesinde rolü bulunan bir başka faktördür. Veliler, yöneticiler ve diğer öğretmenler tarafından yeterli öğretmenin mesleki becerilere sahip olduğuna veliler, diğer öğretmenler ve yöneticiler tarafından ikna edilmesi, öğretmen öz-yeterliliğine olumlu katkıda bulunur.

Öğretmen öz-yeterliliğinin yüksek olması öğrenme ortamını geliştirilmesine, kalitelendirilmesine önemli katkılar sunar. Yüksek öğretmen öz-yeterlilik düzeyi, öğrenci başarısı ve motivasyonu ile pozitif yönde ilişkilidir (Ashton ve Webb, 1986; Moore ve Esselman, 1992; Ross, 1992). Yüksek düzeyli öz-yeterlilik algısına sahip öğretmenler sınıftaki zamanının önemli bir kısmını öğretim etkinliklerinin yürütülmesine ayırırken, öz-yeterlilik algısı düşük öğretmenler ders zamanının çoğunu öğrenciler disipline etmeye harcar (Gibson ve Dembo, 1984). Yüksek öz-yeterlilik algısı öğretmenleri yenilikler daha açık hale getirir, yeni öğretim yöntemlerini kullanmada ve öğretim sürecinde öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almada daha yetkin yapar. (Guskey, 1988; Stein ve Wang, 1988). Öz-yeterlilik algısı düşük öğretmenler başarısız olduklarında öğrencileri eleştirmeye, yapılan etkinliklerden vazgeçmeye, pekiştirmelerde dışsal ödülleri kullanmaya, cezaya sıkça yer vermeye eğilim gösterirler (Woolfolk ve Hoy, 1990).

Öğretmen öz-yeterliliği, görsel sanatlar öğretimi bağlamında ele alındığında, güçlü öğretmen öz-yeterliliğine sahip görsel sanatlar öğretmeninin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alacağı, stres, kaygı, mesleki tükenmişlik gibi olumsuz durumlar ile etkili şekilde başa çıkabileceği, sınıf içi zamanının çoğunu öğretim etkinliklerini uygulamaya ayırabileceği, öğrencilerinde görsel sanatlar yönelik ilgi ve motivasyon geliştirebileceği söylenebilir.

Çalışmanın Gerekeşi: Öğretmen öz-yeterliliği ile ilgili literatürde farklı öğretim alanlarına yönelik ölçme araçları geliştirilmiştir. “*Öğretmen Öz-Yeterlilik Ölçeği*” Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001) tarafından geliştirilmiş, Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. “*Coğrafya ile İlişkili Fen Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik İnanç Ölçeği*” (Bozdoğan ve Öztürk, 2008), “*Alternatif Ölçme Değerlendirme Yaklaşımlarına Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Buldu, 2009) “*Öğretmen Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Schmitz ve Deytner, 1999), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Teknoloji Kullanımı Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Kılınç, Başer, Kılınç, Kaya, Türküresin ve Kesten, 2016), “*Fen Öğretiminde Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Bıkmaz, 2002) “*Türkçe Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Ülper ve Bağcı, 2012), “*Müzik Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Afacan, 2007), “*Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Aşkar ve Umay, 2001), sınıf öğretmenlerine yönelik olarak “*Görsel Sanatlar Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği*” (Dilmaç, 2008) ölçme araçları geliştirmiştir. İlgili alan yazınında görsel sanatlar öğretmenlerine yönelik olarak öz-yeterlilik ölçeği geliştirilmemiştir.

Görsel sanatlar öğretmenlerine yönelik olarak geliştirilecek olan “*Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği*”, görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyinin ölçülmesini, belirlenmesini sağlayacaktır. Böylece görsel sanatlar öğretmenlerinin mesleki performansları yordanabilecek, öz-yeterlilik düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi mümkün olacaktır.

METOD

Bu çalışmanın amacı görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyini ölçen Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğini geliştirmek ve psikometrik özelliklerini ortaya koymaktır.

Turkish Studies

Bu amaçla nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Örneklem: Çalışma evreninde yer alan bütün görsel sanatlar öğretmenlerinin listelenememesi, çalışma örnekleme rastgele atanamaması, zamansal ve ekonomik sınırlılıklar gibi nedenlerle uygun örnekleme tekniği kullanılarak araştırma örnekleme oluşturulmuştur. Uygun örnekleme tekniği ile 212 görsel sanatlar öğretmeni, çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

İşlem, Süreç ve Veri Analizi: Ölçek geliştirme süreci literatür incelemesi, madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşünün alınması, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirlik analizi olmak üzere 6 işlem basamağından oluşmaktadır.

Bir ölçme aracı olarak yer alan bütün maddelerin kavramsal temele sahip olması çok önemlidir. Bu nedenle ölçme aracı olarak yer alacak maddelerin belli bir kuram doğrultusunda yazılması için literatür incelemesinin yapılması gereklidir. Bu amaçla Bandura (1982, 1986, 19993, 1999, 2000, 2002), Gibson ve Myron (1984), Guskey (1988), Ross (1992), Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy ve Hoy (1998) tarafından yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Literatür incelemesine bağlı olarak görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeylerini ölçeceği düşünülen 36 madde yazılmıştır. Yazılan maddeler likert tipi olarak “Yetersiz (1-2)”, “Az Yeterli (3-4)”, “Biraz Yeterli (5-6)”, “Yeterli (7-8)”, ve “Çok Yeterli (9-10)” derecelendirilmiş, her derece ise ikiye bölünmüştür.

Geliştirilen maddelerin dil ve anlatım, kuramsal olarak anlaşılabilirlik, öz-yeterlilik ile ilgisi, görsel sanatlar öğretmenlerinin iş ve görev sorumlulukları ile ilişkisi açısından değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaçla havuzda yer alan maddeler, bir ölçme değerlendirme uzmanı, iki görsel sanatlar öğretmeni, öz-yeterlilik alanında çalışan dört akademisyen olmak üzere 7 uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda 5 maddenin havuzdan çıkartılmasına, taslak formun 31 maddeden oluşmasına karar verilmiştir.

Taslak olarak geliştirilen Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin geçerliliğini ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. AFA sonucunda ortaya çıkan yapının geçerliliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA ile geçerliliği test edilen yapının güvenilirliğini tespit etmek için iç tutarlılık analizi yapılmış ve Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA): AFA gözlemlenen değişken ve maddeleri birbirleri ile olan ilişkisine dayalı olarak faktör adı altında bir araya getirerek yapı oluşturmaya yönelik istatistik işlemdir (Field, 2009; Rummel, 1967). AFA yapılmadan önce taslak formda yer alan maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonuna (corrected item total correlation) bakılmıştır. Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu .30'un altında olan maddeler, diğer maddelerin oluşturduğu genel yapıda ayrı bir özelliği ölçtüğünden dolayı faktör analizine dahil edilmemiştir (Field, 2009; Nunnally ve Bernstein, 1994). Taslak formda 17. ve 18. maddeler, düzeltilmiş madde toplam korelasyonları .30'un altında olduğu için analiz dışında bırakılmasına karar verilmiştir.

Elde edilen veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Küresellik Testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda KMO değerinin .93 olarak belirlenirken, Barlett Küresellik Testinin anlamlı olduğu gözlenmiştir ($X^2 = 982.34$; $p \leq 0.001$). Elde edilen bulgulara göre bağlı olarak örneklem büyüklüğünün ve toplanan verilerin faktör analizine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Field, 2009; Henson, ve Roberts, 2006).

AFA'da .50 değeri faktör yükleri için kesme noktası olarak temel alınmıştır (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1995). AFA'da yük dağılımını maksimize ederek faktörleri daha açıklanabilir hale getirdiği için varimax döndürme metodunun, kullanılmasına karar verilmiştir (Field, 2009). Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterliliği Ölçeğinin kaç faktörden oluşacağına karar vermek için öz-değere

Turkish Studies

(eigenvalues) bakılmıştır. Öz-değeri 1.00'dan büyük üç faktör tespit edilmiş ve ölçme aracının üç faktörden oluşmasına karar verilmiştir. Ancak 7., 9., 10., 12., 13., 14., 25., 28., 29. ve 31. maddelerin her iki faktör yükleri arasındaki farkın .10'dan az olduğu ve bu nedenle binişiklik gösterdikleri gözlenmiştir. Binişiklik gösteren 7., 9., 10., 12., 13., 14., 25., 28., 29. ve 31.maddeler analizden çıkarılmıştır.

AFA sonucunda Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin 19 maddeyi kapsayan üç faktörlü yapıdan oluştuğu tespit edilmiştir. Üç faktörlü yapının toplam varyansın %72'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Merenda (1997)'ye göre AFA sonucunda ortaya çıkan faktör yapısının toplam varyansın en az %50'sini açıklamalıdır. Bu bilgiye dayanarak Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin toplam varyansı yeterli düzeyde açıkladığı söylenebilir. Nihai formda yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin .72 ile .60 arasında değiştiği gözlenmiştir. Faktör yapılarının içerdiği maddelerin genel özelliklerine dayanarak Faktörlerin kapsadığı maddelerin içeriğine bağlı olarak birinci faktör "Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere Yönelik Öz-Yeterlilik ", ikinci faktör ise "Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik", üçüncü faktör ise "Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik" olarak adlandırılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA): Belirlenmiş ve sınırlandırılmış yapının faktörlerinin birbirleri ile ilişkili olup olmadığının, model uyumuna sahip olup olmadığının belirlendiği faktör analizidir (Kline, 2011). Açıklayıcı faktör analizinde ortaya çıkarılmış üç faktörlü yapının, ne derece model uyumuna sahip olduğunu belirlemek amacıyla RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), CFI (Comparative Fit Indices), GFI (Goodness of Fit Index), IFI (Incremental Fit Index), NNFI (Non-Normed Fit Index) değerlerine bakılmıştır. GFI, NNFI, GFI, IFI, NNFI indeksleri için .90 ve üzeri değerlerin kabul edilebilir uyumu .95 ve üzeri değerler içinde mükemmel uyumu gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca RMSEA.05 ve daha küçük değerlerinin mükemmel uyum değerlerini, .06 ve .10 arası değerlerin ise kabul edilebilir model uyumunu belirttiği kabul edilmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2007).

AFA'da üç faktörlü bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Üç faktörlü yapının model uyumunu belirleyebilmek amacıyla DFA yapılmıştır. Ancak DFA analizinde 2., 3., 15., 16., 21., 22. ve 27. maddelerin faktör yükleri 1'in çok üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle analizinde 2., 3., 15., 16., 21., 22. ve 27. DFA'dan çıkarılmıştır. DFA'ya ilişkin bulgular üç faktörlü yapının kabul edilebilir düzeyde model uyumuna sahip olduğunu göstermektedir (CFI= .97, GFI= .90, TLI=.96, NNFI=.94, IFI=.97, RMSEA= .07).

Tablo 1. Ortalamalar, Standart Sapmalar, Faktör Yükleri

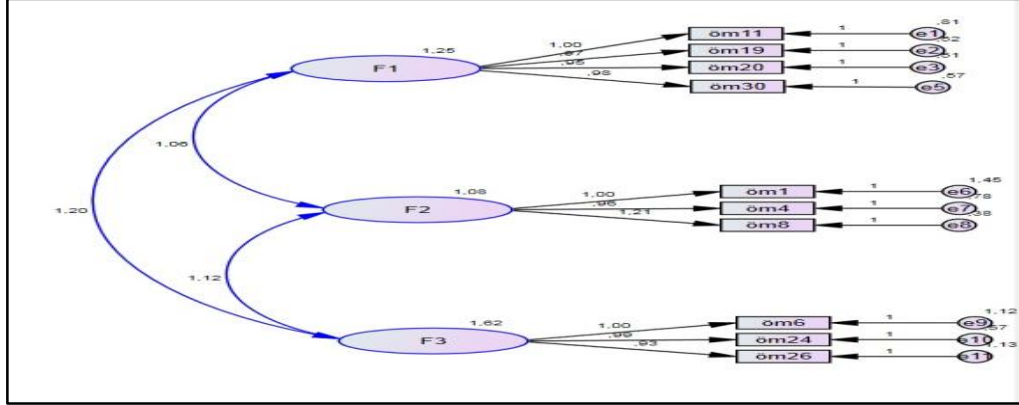
Madde	Faktör Yükleri			X	SS
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3		
23	.72			8.65	1.40
20	.71			8.67	1.47
19	.64			8.97	1.30
30	.63			8.08	1.82
11	.63			8.53	1.44
1		.68		7.71	1.59
4		.68		8.82	1.30
8		.63		8.76	1.40
26			.71	8.43	1.59
24			.62	8.76	1.52
6			.60	8.39	1.66
Özdeğer:	11.43	1.27	1.02	Açıklanan Varyans: % 72	

** $p < .01$, X: Ortalama, SS: Standart Sapma

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14

Şekil 1: Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği Yol Diyagramı

Güvenirlik analizi: AFA’da ortaya çıkarılan ve DFA’da model uyumu test edilen üç faktörlü yapının güvenilirlik analizi için tutarlılık katsayısına bağlı olarak yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda “Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin” Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere Yönelik Öz-Yeterlilik alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90 olarak tespit edilirken, Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .81, Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise .83 olarak tespit edilmiştir. Literatürde .70 ve üzeri Cronbach Alpha değerinin güvenilir olduğu belirtilmektedir (Murphy ve Davidshofer, 2005). Bu bulgulara dayanarak Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeylerini belirlemede geçerli ve güvenilir sonuçlar vereceği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretimi öz yeterliliklerini ölçmede geçerli ve güvenilir sonuçlar verebilecek ölçme aracı geliştirilmiş, Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin psikometrik yapı ve özellikleri ortaya konulmuştur. Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin geliştirilmesi süreci beş adımda gerçekleştirilmiştir. İlk olarak öz-yeterlilik kavramı ile görsel sanatlar öğretimini birleştirmek ve madde yazımını teorik bir çerçeveye oturtabilmek amacıyla literatür incelemesi yapılmıştır.

İkinci aşamada yapılan literatür incelemesine bağlı olarak 36 madde yazılmış ve böylece madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda yer alan maddelerin öz-yeterlilik kavramı ile ilişkili olup olmadığını, öz-yeterlilik kavramını ölçüp ölçmediğini, dil ve anlatım açısından uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla iki alan uzmanı, bir görsel sanatlar öğretmeni, bir ölçme-değerlendirme uzmanı ve bir Türk Dili uzmanı tarafından maddeler incelenmiştir. Değerlendirme sonucunda 5 maddenin havuzdan çıkarılmasına ve taslak formun 31 maddeden oluşmasına karar verilmiştir.

Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA yapılmıştır. AFA’da faktör yükleri için kesme noktası .50 olarak baz alınmıştır. Faktör analizinden önce taslak formda yer alan maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Taslak formda yer alan 17. ve 18. maddeler, düzeltilmiş madde toplam korelasyonununun .30’da az olması nedeniyle analiz dışında bırakılmıştır (Field, 2009; Nunnaly ve Bernstein, 1994). AFA’da ., 9., 10., 12., 13., 14., 25., 28., 29. ve 31. Maddeler, binişiklik özelliği göstermesi nedeniyle analizden çıkarılmıştır. Böyle AFA 19 madde ile yapılmıştır. AFA sonucunda üç faktörlü yapı elde edilmiştir. Ortaya çıkarılan üç faktörlü yapının varyansın % 72’sini açıkladığı gözlenmiştir. Birinci faktör

Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere Yönelik Öz-Yeterlilik olarak adlandırılırken ikinci faktör Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik üçüncü faktör ise Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik isimlendirilmiştir. AFA’da ortaya çıkarılan üç faktörlü yapının model uyumunu test etmek için DFA yapılmıştır. 2., 3., 15., 16., 21., 22. ve 27. maddeler, faktör yüklerinin 1.00’in çok üzerinde olduğu için analiz dışında bırakılmasına karar verilmiştir. DFA sonuçları, üç faktörlü yapının model uyumunun kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğunu göstermiştir.

Yapı geçerliliği tespit edildikten sonra üç faktör ve 11 maddeden oluşan Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin güvenirlik analizi iç tutarlılık katsayısına dayalı olarak yapılmıştır. Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere Yönelik Öz-Yeterlilik alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90, Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik .81, Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik .83 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

İlgili literatürde fen öğretimi, bilgisayar, coğrafya, müzik, Türkçe, alternatif ölçme-değerlendirme yaklaşımlarına yönelik öz-yeterlilik ölçekleri geliştirilmiştir. Ayrıca bütün öğretim alanlarına yönelik olarak genel öğretmen öz-yeterlilik ölçekleri ilgili alan yazında bulunmaktadır (Afacan, 2007; Aşkar ve Umay, 2001; Bandura, 1986; Bıkmaz, 2002; Bozdoğan ve Öztürk, 2008; Buldur, 2009; Schmitz ve Deytner, 1999; Tschannen-Moran ve Wolfoolk-Hoy, 2001; Ülper ve Bağcı, 2012). Dilmaç (2008) ise sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretimi öz-yeterlilik düzeyini belirlemeye yönelik olarak Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğini geliştirmiştir. Bu çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeylerini ölçen Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği geliştirilmiştir.

Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği, iki alt boyuttan ve 24 maddeden oluşan likert tipi ölçek olup her likert derecesi ikiye bölünerek onlu derecelendirmeye sahiptir. Ölçme aracındaki bütün maddeler olumlu madde olduğundan dolayı ters puanlanan madde bulunmaktadır. Ölçme aracından en yüksek 110 en düşük 11 puan alınabilmektedir. Görsel Sanatlar Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeğinden alınan yüksek puan, görsel sanatlar öğretimi öz-yeterliliğin yüksek düzeyde olduğunu gösterirken, düşük puanlar ise düşük düzeyli görsel sanatlar öğretimi öz-yeterlilik düzeyini işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi özyeterlilik ölçeği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Ashton, P. ve Webb R. (1986). *Making a difference: Teachers' sense of efficacy and student achievement*. New York: Longman.
- Akçıl, M., & Oğuz, A. (2015). Fen bilgisi öğretmenlerinin öz yeterlik inancı ile öğrenen özerkliği destekleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(11), 1-6.
- Arseven, A. (2016). Öz Yeterlilik: Bir Kavram Analizi. *Turkish Studies*, 11(19), 63-80.
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algısı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy in human agency. *American Psychologist*, 37 (2), 122-147.
- Bandura, A. (1986). "Social foundations of thought and and action". US: Prentice Hall.

- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28 (2), 117-148.
- Bandura, A.(1999).Self-Efficacy Efficacy in Changing Societies. (Ed, A. Bandura). *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9 (3), 75-78.
- Bandura, A. (2002). Social cognitive theory in cultural context. *Applied Psychology: An International Review*, 51 (2), 269-290.
- Bıkmaz, F.H. (2002) Fen öğretiminde öz-yeterlilik ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1(2), 197-210.
- Bozdoğan, A. E., & Öztürk, Ç. (2008). Coğrafya ile ilişkili fen konularının öğretimine yönelik öz-yeterlilik inanç ölçeğinin geliştirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(2), 66-81.
- Buldur, (2009). Fen bilgisi öğretmen adaylarının alternatif ölç- me ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik okuryazarlık ve öz yeterlik düzeylerinin geliştirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çapa, Y, Çakıroğlu J., Sarıkaya J. (2005). Development and validation of turkish version of teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim*, 30, 74-81.
- Davidshofer, K. R., & Murphy, C. O. (2005). *Psychological testing: principles and applications*. New Jersey: Pearson.
- Dılmaç, O. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öz Yeterlilik Düzeylerinin Belirlenmesi, Proceedings of International Conferance on Educational Science. Eastern Mediterranean University, ICES'08 23-25 JUNE, 672-682.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications.
- Gibson, S.,& Dembo, M. H. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76(4), 569.
- Gibson, S. ve Myron D. (1984). Teacher efficacy: a construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76 (4),569-582.
- Guskey, T. (1988). Mastery learning and mastery teaching: how they complement each other . *Principal*, 68 (1), 6-8.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L., & Black, W.C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). New Jersey, NJ: Printice-Hall.
- Henson, R. K., & Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393-416.
- Jöreskog, K.G., & Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: Structural equation modeling with simpliscomm and language*. Lincolnwood: Scientific Software International.
- Kılınç, E., Başer, E.H., Kılıç, S., Kaya, M.M., Türküresin, H.H., Kesten, A. (2016) Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanımı öz-yeterlilik ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 11 (14), 411-424.
- Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press.

- Merenda, P. F. (1997). A guide to the proper use of factor analysis in the conduct and reporting of research: Pitfalls to avoid. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 30, 156-154.
- Moore, W. ve Esselman M. (1992). Teacher efficacy, empowerment and focused instructional climate: Does student achievement benefit??. 60th Annual Conference of American Educational Research Association. (sf: 150-210). San Fransisco.
- Nunnally, J. C. Bernstein. I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Ross, J. (1992). Teacher efficacy and effects of coaching on student achievement??. *Canadian Journal of Education*, 17 (1), 51-65.
- Rummel, R. J. (1967). Understanding factor analysis. *Journal of Conflict Resolution*, 11(4), 444-480.
- Stein, M. ve Wang M. (1988). Teacher development and school improvement: the process of teacher change. *Teaching and Teacher Education*, 4, 171-187.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). New York: Pearson.
- Tschannen-Moran, M, Woolfolk-Hoy A. ve Hoy K.W.(1998). Teacher efficacy: its meaning and measurement. *Review of Educational Research*, 68 (2),202-248.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805.
- Ülper, H., Bağcı, H. (2012). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine dönük öz yeterlik algıları. *Turkish Studies*, 7(2), 1115-1131.
- Woolfolk, A. Ve Hoy K.W.(1990). Prospective teachers' sense of efficacy and beliefs about control??. *Journal of Educational Psychology*, 82, 81-91.

EK-GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİ ÖZ-YETERLİLİK ÖLÇEĞİ

Faktör 1: Hazırlayıcı ve Uygulamalı Süreçlere İlişkin Öz-Yeterlilik	
11	Sanat becerileri yüksek öğrenciler için uygun ortam hazırlayabilirim.
19	Öğrencilerin çeşitli malzemeler kullanarak iki ve üç boyutlu tasarımlar yapmalarını sağlayabilirim.
20	Öğrencilerin görsel algılarını geliştirebilirim.
23	Görsel sanatlar dersini teknoloji ile bütünleştirebilirim.
30	Öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları obje ve nesnelere sanatsal ve estetik bakış açısıyla gözlemlerini sağlayabilirim.
Faktör 2: Öğretim Sürecine Yönelik Öz-Yeterlilik	
1	Öğrencilerde estetik kavramını yeterince geliştirebilirim
4	Öğrencilerin ortaya koyduğu sanatsal etkinlikleri tutarlı bir biçimde değerlendirebilirim.
8	Sınıf içi sanat etkinliklerini, öğrencilerde merak uyandırıcı hale getirebilirim.
Faktör 3: Farklılıklara Karşı Öz-Yeterlilik	
6	Görsel sanatlara karşı olumsuz tutuma sahip öğrencilerin bakış açısını değiştirebilirim.
24	Farklı yaş gruplarında yer alan öğrencilerde sanatsal becerilere ilişkin öz-güven duygusu oluşturabilirim.
26	Görsel sanatlar dersinde etkinlikler geliştirirken özel eğitime muhtaç öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alabilirim.